

Lehtinen, E., S. Aaltonen, M. Koskela, E. Nevasaari & M. Skog-Södersved (toim.) 2011. AFinLA-e Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 2011 / n:o 3. 116–129.

Nina Pilke & Katriina Angervo

Vaasan yliopisto

Yliopisto-opiskelijoiden näkemyksiä kielitaidosta ja kaksikielisen korkeakoulutuksen mahdollisuuksista ja haasteista

Language and interaction skills are an important part of academic professionalism. This article investigates university students' language skills, how much they study languages and what is their interest for language studies. We will examine the interest for language courses overall, and especially students' opinions concerning the possibilities and challenges of bilingual (Finnish-Swedish) education at the University of Vaasa. The aim of the study is to provide information which can be used when developing the university's language education by strengthening the focus area of multilingualism and multiculturalism according to the University's strategy. The material of the study consists of 298 answers to an electronic questionnaire. The results show that for individuals bilingual education is an asset in regional employment. At the university level the students see bilingual education as a possibility of co-operation giving a clear profile for the University. When implemented functionally it is also seen as a strength which may increase the University's attraction among new students.

Keywords: language, bilingual education, university, students

1 Johdanto

Euroopan unionissa on vuonna 2005 asetettu tavoitteeksi aidosti monikielinen eurooppalainen yhteiskunta. Konkreettisenä tavoitteena on, että jokaisella kansalaisella on käytännön taidot äidinkiensä ohella ainakin kahdessa kielessä. (Euroopan yhteisöjen komissio 2005) Euroopan yhteisöjen komission kielten oppimista ja kielellistä monimuotoisuutta koskevassa toimintaohjelmassa (2007) kieltenopiskelulle korkeakoulutuksessa asetetaan seuraavia tavoitteita:

Yliopistoilla ja muilla korkea-asteen oppilaitoksilla on tärkeä merkitys yhteiskunnan ja yksilöiden monikielisyyden edistämisessä. Jotta englanninkielisten kurssien tarjonnan viimeaikaisella kehityksellä ei olisi arvaamattomia vaikutuksia maan kansalliskielen elinvoimaan, korkeakoulujen olisi kielipolitiikassaan selkeästi edistettävä kansallista tai alueellista kieltä.

Pohjoismaiden ministerineuvoston (2006) kielipoliittisessa julistuksessa yhdeksi tavoitteeksi on asetettu, että Pohjoismaissa osataan lukea ja kirjoittaa niitä kieliä, jotka ylläpitävät asuinalueen yhteiskunnan toimintaa. Elinkeinoelämän keskusliitto (2010: 18) kaipaava yritysten kielitaitotarpeita kartoittavassa selvityksessään innovatiivista ajattelua ja uusia tapoja monipuolisempaan kielten ja kulttuurin opetuksen järjestämiseen. Selvityksessä nähdään eri oppiaineiden opetus muilla kuin omalla äidinkielellä hyvänä mahdollisuutena lisätä yhteistyötä oppiaineiden välillä. Myös Kielikoulutuspoliittisen projektin loppuraportissa (KIEPO 2007: 459) korkeakouluja kehoitetaan kehittämään vieraskielistä opetusta muilla kielillä kuin englanniksi korkeakoulun vahvuusalueista lähtien sekä tekemään enemmän alueellista yhteistyötä kielikoulutuksessa. Vaasassa on puhuttu pitkään eri korkeakouluyksiköiden välisestä yhteistyöstä ja elävän kaksikielisyyden hyödyntämisestä koulutussektorilla. Tällä hetkellä kaksikielisiä tutkintoja kieliparisissa suomi-ruotsi voi suorittaa Vaasan ammattikorkeakoulussa (Liiketalous ja matkailu-yksikkö) sekä Helsingin yliopiston Vaasassa toteutettavassa juristikoulutuksessa. Myös Vaasan yliopiston, Svenska Handelskolanin ja Åbo Akademin opiskelijoilla on mahdollisuus Joo-sopimuksen kautta opiskella eri yksiköiden tarjoamia yksittäisiä kursseja ja laajempia kokonaisuuksia, mutta systemaattista tutkintoihin sisäänrakennettua järjestelmää ei näiden yksiköiden välillä tällä hetkellä ole olemassa.

Tässä artikkelissa keskitytään tutkimaan korkeakouluopiskelijoiden näkemyksiä kielitaidosta ja kieliopinnoista koulutuksen aikana ja sen jälkeisessä työelämässä. Eriyisenä tarkastelun kohteena ovat kaksikielisen (suomi-ruotsi) koulutuksen mahdollisuudet ja haasteet Vaasassa. Tutkimus kuuluu tutkimusryhmä BiLingCon vuonna 2010 käynnistämään hankkeeseen *Kaksikielisyys ja monikulttuurinen Suomi – hyviä käytänteitä ja tulevaisuuden haasteita* (Kamoon). Kamoon-hankkeen tavoitteena on selvittää, min-

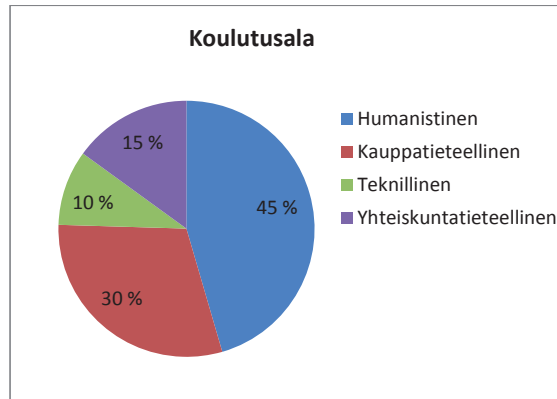
käläiset vuorovaikutuksen toimintakulttuurit ja -mallit tukevat parhaiten organisaatioiden kaksikielisyttä suomalaisessa yhteiskunnassa.

2 Tavoite, aineisto ja menetelmät

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää Vaasan yliopiston opiskelijoiden kielitaitoa ja kieliopintojen määrää, heidän kiinnostustaan kieliopintoja kohtaan yleensä sekä erityisesti opiskelijoiden ajatuksia kaksikielisen (suomi-ruotsi) koulutuksen mahdollisuuksista ja haasteista. Tulevaisuuden kaksikielisen koulutuksen näkymiä tarkastellaan toisaalta arvostuksen kannalta (yliopiston ja työelämän näkökulmasta), toisaalta parhaan toteuttamistavan kannalta. Tutkimuksen yleisenä tavoitteena on tuottaa tietoa, jonka pohjalta Vaasan yliopiston (kieli)koulutusta voidaan kehittää yliopiston strategian mukaisesti ja näin vahvistaa monikielisuuden ja -kulttuurisuuden painoalaa (Vaasan yliopisto 2010).

Aineisto koostuu sähköisen kyselytutkimuksen vastauksista. Kysely on yliopiston rehtorin toimeksianto, ja se suunnattiin keväällä 2010 Vaasan yliopiston kaikkien kolmen tiedekunnan (filosofinen, kauppatieteellinen, teknillinen) opiskelijoille. Kyselylomakkeessa on 27 avointa ja suljettua kysymystä, joista pääosa jakautuu edelleen alaväittämiin. Kysymykset on jaettu viiteen teemakokonaisuuteen: taustatiedot, kielioinnot, kielitaito, kaksikielisyys opinnoissa sekä työelämä ja kaksikielinen koulutus. Vastauksia saatiin yhteensä 298 kappaletta. Vastaajat edustavat kaikkia neljää yliopiston koulutusala (humanistinen, kauppatieteellinen, teknillinen, yhteiskuntatieteellinen), joiden välinen jakauma aineistossa on esitetty kuviossa 1. Kun kuvion 1 lukuja verrataan vuonna 2009 Vaasan yliopistoon opiskelemaan hyväksytyjen määriin ja FTE-opiskelijoiden¹ määriin koulutusaloittain voidaan todeta, että etenkin humanisteilla (hyv. 28 %, FTE 23 %), mutta myös yhteiskuntatieteilijöillä (hyv. 11 %, FTE 10 %) on tässä tutkimuksessa yliedustus (vrt. Kota-tietokanta 2010). Yliopiston suurin koulutusala eli kauppatieteet taas ovat vastaavasti aliedustettuna (hyv. 48 %, FTE 57 %) tekniikan edustuksen vastatessa todellista jakaumaa.

¹ FTE = full time equivalent, laskennallinen kokopäiväinen opiskelijamäärä.

KUVIO 1. Vastajien koulutusala.

Vastajista 70 % on naisia ja äidinkieltään suomenkielisiä on 93 %, ruotsinkielisiä 6 % ja muita 1 % (puola, saksa, viro, venäjä). Vajaa puolet (48 %) vastajista on ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoita. Loput edustavat suhteellisen tasaisesti ylempiä vuosikursseja: 3. vuosikurssi 15 %, 4. vuosikurssi 13 %, 5. vuosikurssi 11 %, 6. tai ylempi 13 %. Myös opintopisteiden jakautuminen luokkiin *alle 50* (22 %), *alle 100* (20 %), *alle 200* (25 %), *alle 250* (16 %) ja *yli 250* (17 %) on niin ikään tasainen.

Kaksikielisen korkeakoulutuksen mahdollisuuksia ja haasteita pohditaan artikkelissa niin kutsuttujen arvodimensioiden kautta (ks. Hene 1997). Kieleen liittyviä arvodimensioita on Henen mukaan neljä. Välinearvo (*instrumentellt värde*) määrittelee kuinka tärkeänä tietojen ja taitojen hankkiminen nähdään tavoiteltaviksi määriteltyjen asioiden kuten hyvän työn ja toimeentulon saavuttamisessa. Välinearvo vastaa näin ollen kielinoppijan instrumentaalista orientoitumista, jossa painottuvat pragmaattiset motiivit (ks. Esim Gardner & Lambert 1972: 3). Viestintäarvoon (*kommunikationsvärde*) vaikuttavat kielenkäyttäjän kieleen liittämät käyttömahdollisuudet eri tilanteissa ja eri ihmisten kanssa eli kielen käyttöala. Kielen identiteetti-arvo (*identitetsvärde*) liittyy siihen, kuinka vahvasti kieli nähdään ryhmäsidonnaisena. Vaikutusarvoon (*prestigevärde*) vaikuttavat kielenulkoiset taloudelliset, poliittiset, kulttuurisia koskevat sekä uskonnolliset seikat, joita kielenpuhuja liittyy kieleen. (Ibid. 137–144.) Tässä artikkelissa esiteltävät tulokset liittyvät kielen välinearvoon kytkettynä yksilön kielitaitoon, viestintäarvoon saavutettavan taidon käyttömahdollisuuksien valossa työelämässä sekä myös vaikutusarvoon pohditessa kaksikielisen koulutuksen merkittävyyttä Vaasan yliopiston kannalta katsottuna.

3 Akateemiset kieliopinnot

Kieli- ja viestintätaidot ovat tärkeä osa akateemista asiantuntijuutta. Jokainen suomalaisen korkeakoulututkinnon suorittanut on opiskellut näin ollen kieliä ja viestintää tutkinnon, koulutusohjelman ja oppilaitoksen asettamien vaatimusten mukaisesti. Korkea-asteen koulutuksessa kaikki opiskelevat pakollisena toista kotimaista sekä vähintään yhtä vierasta kieltä, joiden lisäksi tutkintoon voi sisällyttää vapaaehtoisia kieli- ja viestintäopintoja. Sajavaaran, Luukan ja Pöyhösen (2007: 34–35) mukaan kielitaitoa ei nykyään enää pidetä älyn harjoittamisena tai yhteiskunnallisen tasa-arvon mahdollistavana välikappaleena vaan välineenä, jonka avulla yksittäinen kielenkäyttäjä pääsee mukaan vuorovaikutustilanteisiin sekä mahdollisuutena, jonka avulla hän voi rakentaa täysipainoisen tulevaisuuden kannalta relevanttia osaamiskokonaisuutta. Hämäläinen, Väisänen ja Lomaa (2007: 94) joutuvat perusasteen ja toisen asteen kielikoulutusta käsittelevässä tutkimuksessaan toteamaan, etteivät nykyinen kieliohjelma ja kielikoulutuksen käytänteet turvaa yhteiskunnan kielitaitovarannon monipuolisuutta eivätkä osaamisen syvyyttä. Heidän ehdotuksensa tulevaisuutta ajatellen on kaksikielisen koulutuksen lisääminen eri kielipareissa (ibid. 115). Koulutuksen kielivalintojen monipuolistuminen edellyttää, että kielitaito nähdään tavoiteltavana, eli että sillä on yksilölle markkina-arvoa (Bourdieu 1995).

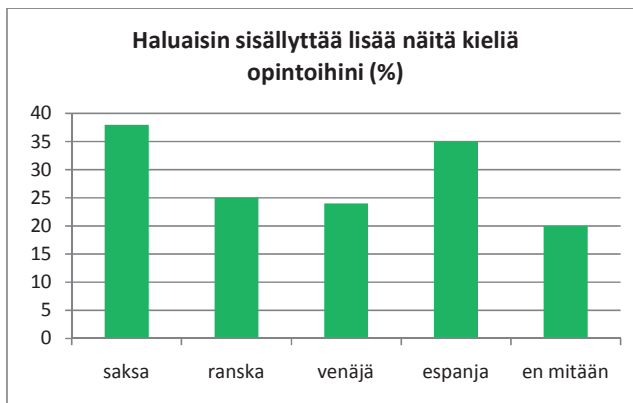
3.1 Vastaaajien kieliopinnot

Vaasan yliopistossa voi opiskella kieliaineista pääaineena suomea, ruotsia, pohjoismaisia kieliä, englantia ja saksaa. Sivuaineena voi lukea edellä mainittujen lisäksi myös ranskaa ja venäjää (perus- ja aineopinnot). Myös espanjan kielessä on tarjolla säännöllisesti suppeampia opintokokonaisuuksia. Kielipalvelut sekä Avoin yliopisto tarjoavat lisäksi lyhytkursseja muissakin kielissä (esim. latina, viro, kiina). Valtioneuvoston asetuksen mukaisesti Vaasan yliopiston opiskelijan tulee korkeakoulututkintoon sisältyvissä opinnoissa tai muulla tavalla osoittaa saavuttaneensa julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittava kotimaisten kielten taidon sekä oman alan seuraamisen mahdollistavan vähintään yhden vieraan kielen taidon. Vaasan yliopiston humanistinen ala, kauppatieteellinen ala sekä hallintotieteen alan yksi kansainvälisesti suuntautunut koulutusohjelma vaativat lisäksi myös toisen vieraan kielen opintojen (5 op) sisällyttämisen tutkintoon maisteriopinnoissa. (Kielipalvelut 2010.)

Kyselytutkimuksen vastaajista 15 % opiskelee ruotsia pääaineena ja 6 % sivuaineena. Pääosalle, 58 %:lle, ruotsin kielen rooli opinnoissa on pakollinen 3 tai 5 opintopisteen laajuinen kurssi. Vapaavalintaisia ruotsin kursseja on opiskellut 9 % ja 12 % on saanut korvaavuuden aiempien opintojen perusteella. Vastaavasti englannin kieltä

opiskelee pääaineena 4 % ja sivuaineena 7 %. Englannin kieli rooli opinnoissa on pakollinen 5 opintopisteen kurssi 46 %:lle vastaajista. Ruotsiin verrattuna useampi, 25 %, on opiskellut vapaaehtoisia englannin kielen kursseja. Aiempien opintojen perusteella englanti on korvattu 12 %:lle, 6 % vastaajista ei aio opiskella englantia lainkaan.

Kuvioon 2 on koottu vastaajien Vaasan yliopiston säännöllisesti tarjoamia muita kieliopintoja koskevat yleisimmät toiveet. Kuviosta näkyy, että 20 % ei halua sisällyttää lisää kieliä tutkintoonsa. Suurin osa näin vastanneista on ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijoita, joten on mahdollista, että toiveet ja suunnitelmat voivat vuosien kuluessa vielä muuttua. Saksa ja espanja ovat ne kielet, joita yli kolmasosa vastaajista haluaisi opiskella lisää.

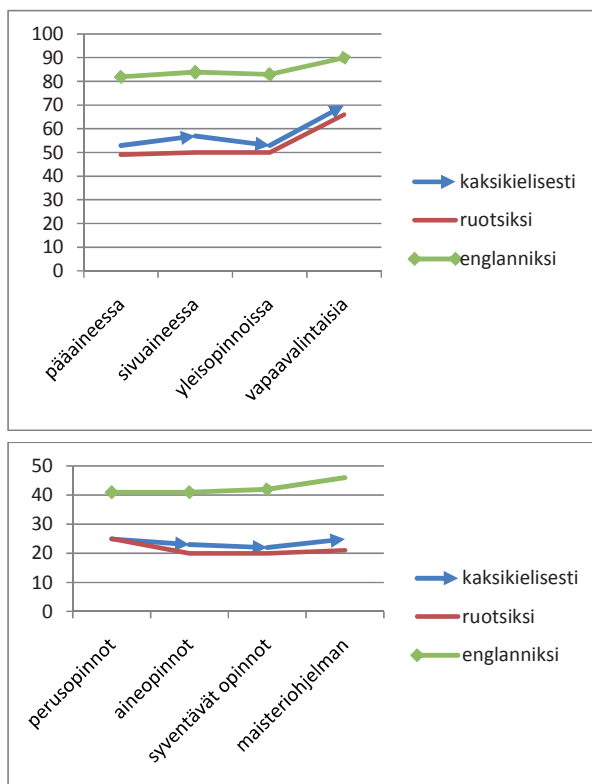
KUVIO 2. Lisää kieliopintoja.

Kyselylomakkeessa vastaajat saivat myös mainita muita kieliä, joita he haluaisivat sisällyttää tutkintoonsa. Eniten mainintoja saa italia (25 mainintaa), kiina (17 mainintaa) sekä latina ja japani (10 mainintaa). Lisäksi opiskelijat haluaisivat sisällyttää tutkintoonsa viroa, norjaa, tanskaa, islantia, saamea, suomea, hebreaa, portugalia, turkkia, bahasaa, thaikieltä, arabiaa, kreikkaa, katalaania ja viittomakieltä.

3.2 Vastaajien kielitaito ja valmius kielipohjaiseen opiskeluun

Kyselyyn osallistuneet opiskelijat ovat arvioineet itse englannin ja ruotsin kielen kirjallisen ja suullisen taitonsa. Opiskelijat arvioivat sekä englannin että ruotsin kielen kirjallisen taitonsa jonkin verran suullista paremmaksi. Englannin kielen osalta kirjallinen taito on vähintään hyvä 89 %:lla vastaajista. Vastaava luku ruotsin osalta on 58 %. Englannin suullisen taidon arvioi vähintään hyväksi 88 % ja ruotsin 50 %. Suurin ero kielten välillä on luokassa *erinomainen taito* englannin taidon ollessa parempi.

Kyselyyn osallistuneet osaavat englannin ja ruotsin lisäksi useita muita kieliä. Reilu puolet vastaajista (53 %) ilmoittaa osaavansa saksaa ja reilu viidennes (22 %) ranskaa. Seuraavaksi eniten osataan espanjaa (16 %), italiaa (9 %), venäjää (8 %) ja japania (2 %). Edellä mainittujen kielten lisäksi 24 opiskelijaa kertoo osaavansa jotain muuta kieltä (13 eri kieltä mainittu). Kyselylomakkeella selvitetään, kuinka valmiita opiskelijat ovat opiskelemaan englanniksi, ruotsiksi tai kaksikielisesti (suomi-ruotsi) yksittäisiä kursseja (pääaine, sivuaine, yleisopinnot, vapaavalintaiset) sekä kokonaisuuksia (kaikki perusopinnot, aineopinnot, syventävät opinnot, maisteriohjelma). Opiskelijat ovat halukkaampia kielestä riippumatta opiskelemaan yksittäisiä kursseja kuin suurempia kokonaisuuksia, ks. Kuvio 3.

KUVIO 3. Valmius kielipohjaiseen opiskeluun.

Suurin osa vastaajista opiskelisi englanniksi, ruotsiksi ja kaksikielisesti yksittäisiä vapaavalintaisia kursseja. Englannin osalta tämä valmius on 90 %, ruotsin 66 % ja kaksikielisten kurssien 70 %. Yksittäisiä kursseja pääaineessa, sivuaineessa tai yleisopinnoissa voisi opiskella englanniksi n. 80 % vastaajista. Vastaava luku ruotsin osalta on puolet ja

kaksikielisen opiskelun osalta jonkin verran yli puolet. Yksittäisten kurssien osalta suurin ero ruotsin ja kaksikielisten opintojen välillä on sivuaineessa, jonka yksittäisiä kursseja ruotsiksi voisi opiskella 50 % ja kaksikielisesti 57 %.

Kielipohjainen opiskelu näyttää kokonaisuuksien osalta toisenlaiselta verrattuna yksittäisiin kursseihin, sillä määrät puolittuvat kaikkien vaihtoehtojen osalta. Englanniksi kaikki perusopinnot, aineopinnot tai syventävät opinnot voisi opiskella n. 40 % vastaajista. Englanninkielinen maisteriohjelma nähdään jonkin verran houkuttelevampana vaihtoehtona (46 %). Neljäsosa voisi opiskella ruotsiksi kaikki perusopinnot. Aineopinnot, syventävät opinnot tai maisteriohjelma ruotsin kielellä olisi mahdollinen 20 %:lle vastaajista. 25 % näkee perusopinnot ja maisteriohjelman vaihtoehtoina kaksikielisinä. Aineopintojen ja syventävien opintojen kohdalla vastaajien kiinnostus vähenee hieman (23 % / 22 %).

4 Kaksikielinen koulutus

Rajat kielen ja aineopetuksen välillä ovat muuttumassa kielen ja sisällön yhdistävien opinto-ohjelmien (CLIL, Content and Language Integrated Learning) yleistymisen myötä. Tutkimusta ainesisällön ja kielen välisestä yhteydestä oppimisessa on kuitenkin vielä suhteellisen vähän ja niissä on pääasiassa keskitytty mittamaan opiskelijoiden taitotasoa ennen koulutusta ja sen jälkeen (ks. esim. Airey 2009: 24, 2006). Useimmat kaksikielistä koulutusta koskevat kyselytutkimukset käsittelevät aihetta peruskouluopetuksen osalta opettajan tai oppilaiden vanhempien näkökulmasta (ks. esim. Krashen 1996).

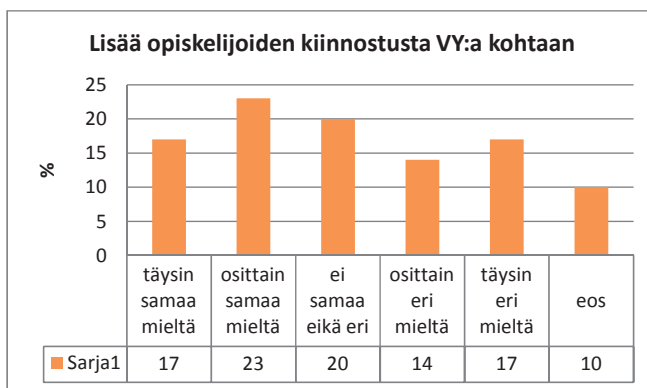
Tämän tutkimuksen kyselyssä kartoitetaan yliopisto-opiskelijoiden näkemyksiä kaksikielisestä (suomi-ruotsi) opetuksesta sekä oman, tällä hetkellä yksikielisen, yliopiston kannalta (4.1) että opintojen jälkeisen työelämän kannalta (4.2). Lisäksi kyselyssä kartoitetaan opiskelijoiden mielipiteitä kaksikielisen koulutuksen optimaalisesta toteutustavasta (4.3).

4.1 Kaksikielisen koulutuksen arvostus yliopiston kannalta

Opiskelijat ovat vastanneet kyselyssä väittämiin kaksikielisestä koulutuksesta ja sen Vaasan yliopistolle tuomasta mahdollisesta hyödystä. Tässä artikkelissa esittelemme neljä yhteensä kuudesta väittämästä: 1) Kaksikielinen koulutus profiloii yliopistoa, 2) Kaksikielisyys on tulevaisuuden mahdollisuus Vaasan yliopistossa, 3) Kaksikielinen koulutus on yliopiston vahvuus ja 4) Kaksikielinen koulutus lisää opiskelijoiden kiinnostusta Vaasan yliopistoa kohtaan.

Selvä enemmistö vastaajista (80 %) pitää kaksikielistä koulutusta yliopistoa profiloivana tekijänä. Vastaajista 7 % on ei samaa eikä eri mieltä 7 %:n ollessa osittain tai

täysin eri mieltä. Tähän kysymykseen 5 % vastaajista ei osaa sanoa mielipidettään. Vastaajista suurin osa pitää kaksikielistä koulutusta Vaasan yliopistossa myös tulevaisuuden mahdollisuutena (66 %) ja vahvuutena (62 %). Yhteensä 13 % vastauksista sijoittuu näiden kahden väittämän osalta kategoriaan *ei samaa eikä eri mieltä*. Osittain tai täysin eri mieltä on noin viidesosa, ja 3 % vastaajista ei osaa sanoa mielipidettään näihin väittämiin. Väittämä kaksikielisen koulutuksen Vaasan yliopistoa kohtaan lisäämästä kiinnostuksesta jakaa opiskelijoiden mielipiteitä enemmän (ks. Kuvio 4).

KUVIO 4. Opiskelijoiden kiinnostus Vaasan yliopistoa kohtaan.

Vastaajista 17 % on täysin samaa mieltä ja 23 % osittain samaa mieltä siitä, että kaksikielinen koulutus lisää opiskelijoiden kiinnostusta Vaasan yliopistoa kohtaan. Viidesosa on valinnut vastausvaihtoehdon *ei samaa eikä eri mieltä*. Runsaat 30 % vastaajista on osittain (14 %) tai täysin eri mieltä (17 %) siitä, että kaksikielinen koulutus lisää kiinnostusta Vaasan yliopistoa kohtaan. Lisäksi 10 % vastaajista, eli selvästi useampi kuin kolmen muun väittämän kohdalla, ei ole osannut sanoa mielipidettään. Viimeisen väittämän kohdalla vajaa kolmasosa vastaajista ei siis ole ottanut selvästi kantaa siihen tai ei osaa sanoa lisäksi vahvuudeksi ja mahdollisuudeksi kuvattu kaksikielinen profiili opiskelijoiden kiinnostusta yliopistoa kohtaan.

Vastausjakauman voidaan olettaa toisaalta heijastelevan ajankohtaista yhteiskunnallista Suomen kaksikielisyyttä koskevaa keskustelua, toisaalta kyse on varmasti myös siitä, ettei vastaajilla ole vielä tarkempaa tietoa tai käytännön kokemusta kaksikielisen koulutuksen toteuttamisesta. Opiskelijat ovat muun muassa voineet ajatella kaksikielisen koulutuksen laajuuden ja kohderyhmät yliopiston tasolla eri tavoilla. Opiskelupaikan valintaan vaikuttavia tekijöitä olisikin mielenkiintoista tarkastella jatkossa organisaation kulttuurista viestivän identiteetin kautta. Malmelinin ja Hakalan (2007: 79–80) mukaan muuttuva toimintaympäristö vaikuttaa yrityksen identiteettiin, jonka kehittä-

minen puolestaan on jatkuva toimintoja ohjaava prosessi. Vaasan yliopiston hallituksen puheenjohtaja Ole Norrback on suomeksi ja ruotsiksi annettavien opetusohjelmien kannalla kannattaessaan yhteistyön malliksi Helsingin yliopiston Vaasassa kaksikielisesti toteuttamaa juristikoulutusta (Pohjalainen 2011). Tulevaisuuden strategiset linjaukset näyttävät millä tavalla ja missä laajuudessa kaksikielinen koulutus voi olla osa Vaasan yliopiston osaamista ja arvoja.

4.2 Kaksikielisen koulutuksen arvostus työelämässä

Kyselyssä haluttiin selvittää myös opiskelijoiden näkemyksiä kaksikielisen koulutuksen arvostuksesta työelämässä. Opiskelijoista 76 % kokee, että työnantajat arvostavat kaksikielistä koulutusta, 15 % opiskelijoista on eri mieltä ja 9 % neutraaleja/eivät osaa sanoa. Hyvin selkeä enemmistö (87 %) näkee, että kaksikielisen koulutuksen hyöty riippuu työpaikan sijainnista vain 4 %:n ollessa eri mieltä. Yksi vastaajista tiivistää kaksikielisyyden hyödyn työelämässä seuraavasti: *Kaksikielisyys on hyvä juttu, mutta vain tietyissä kaupungeissa. Moni muu kieli palvelisi (työ)elämässä paremmin.*

Kaksikielinen koulutus mahdollistaa 60 %:n mielestä kansainvälisen uran. Tämän väittämän kanssa eri mieltä on 21 % vastaajista, ja 19 % on neutraaleja/eivät osaa sanoa. Yksi vastaajista ilmaisee kaksikielisyyden merkityksen kansainväliselle uralle seuraavasti:

- (1) Kaksikielisyys on positiivinen asia Pohjoismaissa, mutta sen roolia globaalissa liike-eläntaloudessa tai hallinnossa ei pidä yliarvioida. Esimerkiksi en koe ruotsinkielen juuri edesauttavan kansainvälistä uraa, koska työskentely Pohjoismaissa ei tunnu kansainväliselle. Vaikkakin ruotsia on aina hyvä osata.

Louhiala-Salmisen (2002: 32) kahden fuusioituneen pohjoismaisen yrityksen kielikäytänteitä koskevassa tutkimuksessa todetaan mm. että vaikka englanti onkin konsernikieli, se ei ole syrjäyttänyt kansalliskieliä suomea ja ruotsia yritysten sisäisinä käyttökielinä. Tutkimuksessa maidenväliset organisaatiokulttuuria koskevat erot ovat myös näkyviä kulttuurikäsitteen rajaamisen vaikeudesta huolimatta (Louhiala-Salminen 2002: 153–154). Tässä yhteydessä voi myös nostaa esiin monikulttuurisuuden. Esimerkiksi Ruotsissa voidaan laskea olevan edustettuna yli 200 eri kulttuuria. Kansainvälisyyden ja kotimaisuuden käsitteet pohjoismaisessa kontekstissa ovat tässä valossa mielenkiintoisia ja niiden erilaisia kielikytkentöjä voisi pohtia laajemminkin eri näkökulmista. Kulttuuria voidaan tällöin painottaa toisaalta muuttumattomana ja tarkasti rajattuna ryhmäsidonnaisuutena, toisaalta dynaamisena ja jatkuvasti uusia tulkintoja tuottavana prosessina (vrt. Eklund 2008: 82, 86).

4.3 Kaksikielisen koulutuksen toteuttamistapa

Kyselylomakkeessa tiedustellaan seitsemän valmiin vaihtoehdon pohjalta opiskelijoiden mielipidettä siitä, mikä olisi paras tapa toteuttaa kaksikielistä (suomi-ruotsi) koulutusta Vaasan yliopistossa. Lisäksi opiskelijat voivat antaa oman ehdotuksensa koulutuksen toteuttamistavaksi. Kaksikielisen koulutuksen optimaalisimpina toteutustapoina opiskelijat pitävät valmiista vaihtoehdoista kaksikielisiä kurssiaineistoja (69 % samaa mieltä), eri korkeakoulujen opettajien yhteistyökursseja (60 % samaa mieltä) ja ruotsinkielisten yksiköiden kurssien integrointia Vaasan yliopiston tutkintoihin (57 % samaa mieltä) Yli puolet (55 %) on sitä mieltä, että kahdella kielellä oleva tenttikirjallisuus ja korkeakouluyksiköiden antamat yhteistutkinnot ovat parhaita tapoja toteuttaa kaksikielistä koulutusta. Hieman alle puolet (49 %) näkee kielestä ja substanssiaineesta samanaikaisesti opintopisteet antavan kurssin parhaana tapana. Vähiten kyselylomakkeen valmiista vaihtoehdoista kannatusta saa yliopiston substanssiopettajien ruotsiksi toteuttamat kurssit (44 %).

Opiskelijoiden omat ehdotukset koulutuksen toteuttamiseksi vaihtelevat käytännön toteutusta koskevista ideoista (esim. 2) aina sisäänottokriteereihin (esim. 3), opintokokonaisuuksiin (esim. 4) ja yliopistoyksiköiden yhdistämisen asti (esim. 5):

- (2) opettaja luennoi ruotsiksi, opiskelijan mahdollista kysyä suomeksi, tutkielmien tiivistelmät toisella kotimaisella
- (3) toisen kotimaisen ainakin välttävä osaaminen yhdeksi sisäänottokriteeriksi
- (4) yksiköt tarjoaisivat toisilleen valmiita sivuainekokonaisuuksia kunkin korkeakoulun vahvuuksien ja ydinosaamisen mukaan
- (5) yliopistojen yhdistäminen ja opiskelijoille mahdollisuus suorittaa opintonsa suomeksi, ruotsiksi englanniksi ja näiden kombinaationa oman valintansa mukaan

Myös ammattikorkeakoulu yhteistyötä ja kurssien järjestämistä vuoro vuosin eri kielillä ehdotetaan. Opiskelijoista 70 % on sitä mieltä että kaikki kahdella kielellä opiskelu edellyttäisi erillistä kielenopettajan tukea.

5 Kielitaidon välinearvo ja kaksikielisen koulutuksen merkittävyys

Euroopan komission tavoite, että jokaisella kansalaisella on käytännön taidot ainakin kahdessa kielessä äidinkieltensä ohella toteutuu suomalaisessa korkeakoulutuksessa pakollisten kieliopintojen kautta. Jokaiseen tutkintoon sisältyy äidinkielen lisäksi toisen

kotimaisen kielen sekä yhden vieraan kielen opintoja. Vaasassa suurin osa ylempää tutkintoa suorittavista sisällyttää tutkintomääräysten mukaisesti opintoihinsa myös toisen vieraan kielen. Kyselyn toteutusajankohtana 46 % vastaajista osasi kotimaisten kielten ja englannin lisäksi yhtä muuta vierasta kieltä. Yhteensä 28 % kyselyyn vastanneista näkee tutkintoasetusta laajemman kielitaidon tavoiteltavaksi asiaksi. Suurimman välinearvon monipuoliselle kielitaidolle antaa 7 % opiskelijoista, jotka osaavat kotimaisten ja englannin lisäksi 3–5 muuta kieltä. Välinearvo on korkea myös niille 21 %:lle, jotka osaavat kahta muuta kieltä. Matalin monipuolisen kielitaidon välinearvo on niillä 6 %:lla, jotka osaavat kotimaisten kielten lisäksi vain englantia ja jotka eivät aio sisällyttää muita kieliä tutkintoonsa.

Kaksikielisen (suomi-ruotsi) koulutuksen kiinnostavuus ja siten vaikutusarvo saa mielipiteen hajoamaan tutkimuksessa aineistossa. Polarisointi on hyvinkin vahvaa kuten esimerkit 6 ja 7 osoittavat:

- (6) Älkää ryssikö tätä yliopistoa enää yhtään enempä, varsinkaan viittaamalla mahdolliseen kaksikielisyyteen.
- (7) Yrittäkää takoa niiden jäärien päähän, ettei Vaasaan voi tulla sellaisella asenteella, että kielten opettelu ei kiinnosta. Silloin on jäätävä äidin helmoihin sinne jonnekin susirajalle. Itse jouduin opettelemaan ruotsin täysin pragmaattisesta syystä enkä pidä kielen oppimiskaarta mitenkään erityisen hitaana. Varsinkin vähän arvostetun Vaasan yliopiston opiskelijat tarvitsevat jotain erityistä erottuakseen työmarkkinoilla ja liike-elämässä sekä tutkijoina, ja on kummallista, ettei alueellista erityispiirrettä osata hyödyntää vieläkään mitenkään(!) [...]

Sekä esimerkin 6 että esimerkin 7 vastaajat ovat miehiä, jotka ovat opiskelleet Vaasan yliopistossa kuusi vuotta tai enemmän. Molemmilla on 200–250 opintopistettä ja ruotsin kieltä molemmilla on pakollinen yksi kurssi. Esimerkin 6 opiskelija on tekniikan alan opiskelija, joka arvioi ruotsintaitonsa välttäväksi ja englannintaitonsa erinomaiseksi ja esimerkin 7 opiskelija on humanistisen alan opiskelija, joka osaa ruotsia erinomaisesti ja englantia hyvin sekä lisäksi italiaa, ranskaa ja saksaa. Sekä kielitaidon merkitys opiskelutavalla alalla että oman kielitaidon taso ja laajuus näyttäisivät ohjaavan kiinnostusta ja valmiutta kaksikieliseen koulutukseen. Tätä tullaan selvittämään lisää lomakkeen kahden avoimen kysymyksen avulla, jotka kartoittavat vastaajien kognitiivisia ja affektiivisia näkemyksiä kielitaidon kehittämisestä ja kahdella kielellä opiskelusta (Pilke 2011).

6 Lopuksi

Kaksikielisen koulutuksen merkittävyys yksilön näkökulmasta voidaan tämän tutkimuksen valossa nähdä aluesidonnaisena kilpailuvalttina rekrytointitilanteessa. Vaasan

yliopiston kannalta kaksikielinen koulutus nähdään selvästi profiloivana tulevaisuuden yhteistyömahdollisuutena ja vahvuutena, joka myös mahdollisesti lisää opiskelijoiden kiinnostusta yliopistoa kohtaan. Kaksikielisen koulutuksen markkina-arvoon vaikuttaa sisältöjen lisäksi se, kuinka koulutuksesta tiedotetaan ja kuinka se käytännössä toteutetaan mielekkäällä tavalla:

- (8) Itse ajattelin Vaasaan tullessani, että tulisin opiskelemaan Hankenilla joitain kursseja, mutta tuntuu, että opiskeleminen parin kilometrin päässä on yhtä helppoa kuin vaikkapa Tampereella. JOO-opintojen kautta asia onnistuisi, mutta varsinaisesti yliopistoaikana Hanken-yhteistyötä ei ole kummempin edesautettu tai markkinoitu.

Kielenopettajan tuki, jonka 70 % opiskelijoista haluaa liittää kaksikieliseen opiskeluun sekä erityinen kielisuuntautunut opinto-ohjaus vastaisivat osaltaan kaksikielisen koulutuksen tulevaisuudenhaasteisiin. Tähän löytyy mallia Helsingin yliopiston Vaasassa toteuttamasta juristikoulutuksesta, jonka hyviä kielellisiä käytänteitä tutkitaan BiLingCon alahankkeessa (Bergström 2011).

Kaksikielistä (suomi-ruotsi) koulutusta voisi tämän kyselytutkimuksen valossa lähteä kehittämään yksittäisten kurssien pohjalta. Erityisesti vapaavalintaisten ja sivuaineeseen liittyvien opintojen osalta toteuttamista voisi pohtia kaksikielisistä kurssiaineistoista, eri korkeakoulujen opettajien yhteistyökursseista ja ruotsinkielisten yksiköiden kurssien integroinnista lähtien mahdollisuutena, jota tarjotaan osalle opiskelijoista. Mikäli uudenlaista rationaalista ja emotionaalista koulutuskulttuurista imagoa lähdetään kehittämään Vaasan yliopistossa on kaksikielisen koulutuksen arvostuksen ja tunnettuuden edistäminen tiedottamisen ja tutkimuksen kautta oleellista. Ohjelmallisesti toteutetun kaksikielisen koulutuksen kautta myös Vaasan yliopisto voi osaltaan olla mukana ylläpitämässä ja kehittämässä kotimaista kieli- ja kulttuuripääomaa sekä Suomea kaksikielisenä ja monikulttuurisena maana.

Kirjallisuus

- Airey, J. 2009. *Science, Language and Literacy: Case studies of learning in Swedish university physics*. Acta Universitatis Uppsaliensis. Faculty of Science and Technology 81. Uppsala: Uppsala universitet.
- Airey, J. 2006. När undervisningsspråket blir engelska. *Språkvård*, 4, 20–25.
- Bergström, M. 2011. *Juridikstuderandes skriftliga ämnesspecifika kommunikation och kunskapsprocesser på två språk*. Esitelmä Svenskan i Finland -konferensissa.
- BiLingCo. 2011 [online]. Saatavissa: <http://www.uwasa.fi/tutkimus/tutkimusryhmat/bilingco/>.
- Bourdieu, P. 1995. *Sosiologian kysymyksiä*. Tampere: Vastapaino.
- Eklund, M. 2003. *Interkulturellt lärande: Intentioner och realiteter i svensk grundskola sedan 1960-talets början*. Doktorsavhandling. Luleå tekniska universitet.

- Elinkeinoelämän keskusliitto. 2010. *Työelämässä tarvitaan yhä useampia kieliä. EK:n henkilöstö- ja koulutustiedustelu 2009* [online]. Saatavissa: http://www.ek.fi/www/fi/tutkimukset_julkaisut/2010/6_ksa/Tyoelamassa_tarvitaan_yha_useampia_kielia.pdf.
- Euroopan komissio. 2008. *Monikielisyys* [luettu 16.1.2011]. Saatavissa: http://ec.europa.eu/education/languages/language-teaching/doc236_fi.htm.
- Euroopan yhteisöjen komissio. 2005. *Uusi monikielisyiden puitestategia* [luettu 1.10.2010]. Saatavissa: http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11084_fi.htm.
- Euroopan yhteisöjen komissio. 2007. *Toimintaohjelma kielten oppimisen ja kielellisen monimuotoisuuden edistämiseksi* [online]. [luettu 15.10.2010]. Saatavissa: http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11068_fi.htm.
- Gardner, R. C. & E. L. Wallace (1972). *Attitudes and Motivation in Second-Language Learning*. Rowley, Massachusetts: Newbury House.
- Hene, B. 1997. Ett språks värde. Teoksessa A-B. Andersson, I. Enström, R. Källström & K. Naucér (toim.) *Svenska som andraspråk och andra språk. Festskrift till Gunnar Tingbjörn*. Institutionen för svenska språket. Göteborg: Göteborgs universitet, 135–147.
- Hämäläinen, L., T. Väisänen & S. Latomaa 2007. Perus- ja toisen asteen kielikoulutus: peruskielitaidosta monikielisyteen? Teoksessa Sari Pöyhönen & Minna-Riitta Luukka (toim.) *Kohti tulevaisuuden kielikoulutusta. Kielikoulutuspoliittisen projektin loppuraportti* [online]. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus [luettu 7.1.2011]. Saatavissa: https://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/tutkimus/projektit/kielo/projektin_loppuraportti/KIEPOn_loppuraportti.pdf, 57–121.
- KIEPO =Kohti tulevaisuuden kielikoulutusta. Kielikoulutuspoliittisen projektin loppuraportti* 2007 [online]. Sari Pöyhönen & Minna-Riitta Luukka (toim.). Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus [luettu 7.1.2011]. Saatavissa: https://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/tutkimus/projektit/kielo/projektin_loppuraportti/KIEPOn_loppuraportti.pdf.
- KOTA-tietokanta*. 2010 [online]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavissa: <https://kotayksi.csc.fi/online/Etusivu.do?sessionId=QvfPNnyJy8BnxGgZbkykcp52GXC3nDfnWg42wXpkw38hhkhqVKI-368645101>.
- Krashen, S. 1996. Surveys of opinions on bilingual education: some current issues. *The Bilingual Research Journal*, Vol 20, 411–431.
- Louhiala-Salminen, L. 2002. *Communication and language use in merged corporations: cases Stora Enso and Nordea*. Working papers W-330. Helsinki: Helsinki School of Economics.
- Malmelin, N. & J. Hakala 2007. *Radikaali brändi*. Talentum Media: Helsinki.
- Pilke, N. 2011. *Hyödyllistä ajanhukkaa. Kaksikieliseen yliopisto-opiskeluun liitettyjen väittämien dynamiikkaa*. Esitelmä Vakki-symposiumissa 12.2.2011.
- Pohjalainen. 2011. *Vaasan yliopiston kummisetä rohkenee kiittää menestyksestä* 17.3.2011.
- Pohjoismaiden ministerineuvosto. 2006. *Pohjoismainen kielipoliittinen julistus* [online]. [luettu 2.1.2011]. Saatavissa: http://old.norden.org/sagsarkiv/docs/Bet_B245sprakdeklaration_fi.pdf.
- Sajavaara, K., M.-R. Luukka & S. Pöyhönen 2007. Kielikoulutuspolitiikka Suomessa: lähtökohtia, ongelmia ja tulevaisuuden haasteita. Teoksessa Sari Pöyhönen & Minna Riitta Luukka (toim.) *Kohti tulevaisuuden kielikoulutusta. Kielikoulutuspoliittisen projektin loppuraportti* [online]. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus [luettu 7.1.2011]. Saatavissa: https://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/tutkimus/projektit/kielo/projektin_loppuraportti/KIEPOn_loppuraportti.pdf, 13–42.
- Vaasan yliopisto. 2010. *Strategia* [online]. [luettu 15.9.2010]. Saatavissa: <http://www.uwasa.fi/midcom-serveattachmentguid-ace806fe9a079894fa5b9754d7940504/Strategia.pdf>.